

Wilska, Małgorzata

Działalność Towarzystwa Miłośników Historii w Warszawie w 1987 r. na tle ostatniego dziesięciolecia

Przegląd Historyczny 79/2, 415-418

1988

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

DZIAŁALNOŚĆ TOWARZYSTWA MIŁOŚNIKÓW HISTORII W WARSZAWIE W 1987 R.
NA TLE OSTATNIEGO DZIESIĘCIOLECIA *

W ostatnim dziesięcioleciu liczba członków Towarzystwa wzrosła o 297 osób i na dzień 1 grudnia 1987 r. wynosiła 1030 członków. Wśród tej liczby znajduje się sześciu członków honorowych Polskiego Towarzystwa Historycznego: profesorowie Juliusz Bardach, Aleksander Gieysztor, Henryk Jabłoński, Stefan Kieniewicz, Witold Kula, Marian Małowist. W Towarzystwie zrzeszonych jest 637 emerytów oraz 20 studentów.

Pracami Towarzystwa Miłośników Historii kierował Zarząd, którego skład ulegał pewnym zmianom w ciągu tych lat, zasadniczo jednak pozostawał niezmienny od czerwca 1987 roku. Funkcję prezesa pełnił prof. dr Andrzej Wyczański, a od wyborów w czerwcu 1987 r. pełni ją prof. dr Andrzej Ajnenkiel; wiceprezesami byli — mgr Henryk Rutkowski i prof. dr Marian M. Drozdowski, którego zastąpił doc. Szymon Rudnicki, a od czerwca 1987 r. doc. Stefan Meller, skarbnikiem był dr Andrzej Janowski — od czerwca 1987 r. jest nim dr Andrzej Karpiński, funkcję sekretarza pełniła mgr Hanna Szwankowska, a od czerwca 1987 r. pełni ją dr Małgorzata Wilska, poprzednio zastępca sekretarza.

Porównując skład Zarządu Towarzystwa z 1977 roku z obecnym oraz przeglądając listę członków Zarządu, wśród których przewinęło się wielu wybitnych historyków i działaczy, niesposób nie zauważyć osób, bez których Towarzystwo nie byłoby tym czym jest. Są to m.in. prezes prof. A. Wyczański, prof. M. M. Drozdowski, doc. A. Leinwand, mgr H. Rutkowski a przede wszystkim mgr Hanna Szwankowska, która przez 29 lat pełniła obowiązki sekretarza biorąc aktywny udział we wszystkich inicjatywach Towarzystwa, aż do chwili obecnej.

W ciągu minionego dziesięciolecia działały i nadal działają następujące Sekcje i Komisje Towarzystwa: Sekcja Dydaktyczna, Sekcja Krytyczna, Sekcja Historii Mazowsza, Sekcja Historii Najnowszej, Sekcja Historii Warszawy, Sekcja Historii Wojskowej, Sekcja Nauk Pomocniczych Historii, Komisja Historii Kobiet-Uczestniczek Walk o Niepodległość. W 1985 r. powstała Sekcja Kultury Historycznej zorganizowana i prowadzona dotąd przez prof. dr Janinę Leskiewiczową, doc. dr Jana Górskiego i dr Janusza Sztetylę.

Sekcje prowadziły swą główną działalność na zebraniach naukowych TMH. Ogółem w roku 1987 odbyło się 49 zebrań naukowych i jedna wycieczka. Była to przeciętna liczba zebrań, gdyż w ostatnich latach oscyluje ona około 50 rocznie. Frekwencja na zebraniach wahała się od kilku do paruset osób, zależnie od tematu a zwłaszcza od okresu historycznego, jakiego dotyczyło zebranie, a także od chwili historycznej. W 1980 roku wydarzenia dnia codziennego rzutowały na liczną frekwencję na spotkaniach. Po 13 grudnia 1981 r. Towarzystwo Miłośników Historii, podobnie jak inne stowarzyszenia, zostało zawieszona w swej działalności, którą można było podjąć po 9 sierpnia 1982 r.

* Por. „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Historycznego” nr 54, Warszawa 1987 tamże polemika H. Rutkowskiego z T. Łepkowskim oraz artykuł H. Szwankowskiej, *TMH w latach 1945—1986*, „Kronika Warszawy” nr 1/69, 1987.

Tematy zebrań Towarzystwa w roku 1987 zgrupować można wokół następujących problemów (w nawiasie liczba odbytych zebrań). Były to: archeologia i starożytność (2), historia Polski i powszechna do XVIII w. (10), historia Polski i powszechna XIX w. (3), historia Polski i powszechna 1900—1939 (8), dzieje II wojny światowej (8), dzieje Polski i świata po 1945 (3), metodologia i sylwetki historyków, rocznice (5), dydaktyka historii (2), nauki pomocnicze historii (2), różne (5). Podobnie jak w latach poprzednich nie słabnie zainteresowanie okresem dwudziestolecia międzywojennego i ostatnią wojną światową. Można zauważyć rosnące zainteresowanie wybitnymi postaciami historycznymi.

Sekcja Dydaktyczna w 1987 r. odbyła 9 zebrań kontynuując swe dwa cykle: dla uczestników i opiekunów Olimpiady Historycznej oraz dla nauczycieli, związanych z nowym programem nauczania historii. Sekcja prowadzona jest przez mgr Zofię Kozłowską, którą wspomaga mgr Krystyna Misiórowska. Zaobserwować można niewielki spadek frekwencji na zebraniach, wynikający m.in. z przeciążenia nauczycieli pracą szkolną. Tematyka proponowana przez Sekcję była bardzo zróżnicowana, lecz w perspektywie rocznej układała się w całość obejmującą wiele problemów dziejów Polski. Składały się na nią spotkania z Muzeum Etnograficznym poświęcone archeologii, a także zajmujące się starożytnością, średniowieczem, czasami nowożytnymi, wiekiem XIX. Niezależnie od tego odbyło się zebranie poświęcone dziejom krajów pozaeuropejskich w okresie odkryć geograficznych. Drugi cykl tejże Sekcji wiązał się z nowym programem szkolnym: zebrania poświęcono kulturze duchowej średniowiecza i rewolucji w Niderlandach.

Sekcja Historii Najnowszej, kierowana od lat przez doc. Artura Leinwanda, zorganizowała 8 zebrań i jedno wspólne z Sekcją Krytyczną. Obejmowały one różnorodną tematykę od prelekcji Aleksandra Dawidowicza o szpitalu Armii Krajowej w Wilnie w 1944 r., poprzez omówienie sylwetki Janusza Radziwiła i jego środowiska w II Rzeczypospolitej do problematyki strajku chłopskiego w 1937 r. Sekcja ta odbyła również interesujące spotkania poświęcone pamięci wybitnych osób, np. historyka Olgierda Górki czy Józefa Rybickiego.

Sekcja Krytyczna, prowadzona przez ostatnie dziesięciolecie przez prof. dr M. M. Drozdowskiego, odbyła w 1987 roku 7 zebrań oraz 2 wspólne z Sekcją Historii Warszawy i jedno z Sekcją Historii Najnowszej. Podobnie jak i w latach poprzednich niektóre z nich były pomyślane jako dyskusje panelowe. Szczególnie interesujący i trafiający w społeczne oczekiwania był panel na temat białych plam w historii Polski pierwszej połowy XX wieku. Dyskusja była bardzo ożywiona, a niektórzy jej uczestnicy ostro wytknęli liczne przyczyny powstawania białych plam w historii, nie oszczędzając także zawodowych historyków. Sekcja Krytyczna, podobnie jak w latach ubiegłych, kilka zebrań poświęciła dyskusjom nad interesującymi, nowymi książkami, np. omawiano „Zarys dziejów Kościoła katolickiego w Polsce”. J. Kłoczowskiego, L. Müllerowej i J. Skarbka, pracę A. Leinwanda „Tadeusz Szturm de Sztrem” oraz opracowanie M. Boguckiej i H. Samsonowicza „Dzieje miast i mieszczaństwa w Polsce przedrozbiorowej”.

Sekcja Historii Wojskowości odbyła 7 zebrań. Do maja 1987 roku prowadzona była od wielu lat przez doc. B. Woszczyńskiego przy współpracy doc. P. Staweckiego. W nowym składzie Zarządu kieruje nią dr Marek Ney-Krwawicz. Szczególnie ważnym i spełniającym oczekiwania członków Towarzystwa było podjęcie ciągle istotnej sprawy Armii Krajowej i jej losów po powstaniu warszawskim (referat A. Chmielarza). Temat ten okazał się tak potrzebny, że powtórzono go na życzenie członków dwukrotnie — w marcu i listopadzie 1987 r. Sek-

cja Historii Wojskowości nie zapomniła też o rocznicach takich jak 30-lecie „Wojskowego Przeglądu Historycznego” i 50-lecie śmierci Wacława Tokarza.

Sekcja Kultury Historycznej należy do najmłodszych Sekcji Towarzystwa. Celem jej jest m.in. zbliżenie myśli historycznej i pracy historyka do innych dziedzin nauk humanistycznych. Stąd też podejmuje ona tematy interdyscyplinarne. Od początku swego istnienia cieszyła się ona liczną frekwencją na zebraniach (niekiedy ponad sto osób), a także dużym zainteresowaniem wśród młodych członków i sympatyków TMH, często nie zawodowych historyków. Sekcja zorganizowała 6 zebrań i dyskusję panelową o książce latynoamerykańskiej „Po co nam historia”, prelekcję doc. J. Górskiego o życiu i twórczości Aleksandra Hertza, wystąpienie doc. S. Treugutta „Teatr — emocje publiczne — historia”, dyskusję o nauce społecznej Jana Pawła II z wprowadzeniem prof. P. Czartoryskiego i red. A. Wielowieyskiego oraz panel „Polska kultura historyczna — uniwersalizm i zaściankowość” z udziałem prof. prof. B. Geremka, J. Kieniewicza, A. Mączaka i H. Samsonowicza. Ostatnie spotkanie poświęcone było „Żywej pamięci i warsztatowi pracy historyka czasów współczesnych” z prelekcją doc. K. Kerstenowej.

Sekcja Historii Warszawy w 1987 roku odbyła 4 zebrania oraz dwa wspólnie z Sekcją Krytyczną. Prowadzona jest podobnie jak poprzednio przez mgr Wisłę Pankiewicz i dr Marię Wiśniewską. Działała mniej aktywnie niż w latach poprzednich, ale miała kilka interesujących spotkań, m.in. o Archiwum Ringelbluma (wspólnie z Sekcją Krytyczną) oraz o Warszawskim Klubie Demokratycznym w II Rzeczypospolitej.

Sekcja Nauk Pomocniczych, prowadzona przez dr Stefana K. Kuczyńskiego, miała dwa spotkania. Jedno poświęcone legendzie i prawdzie o polskim hymnie narodowym, drugie o nowych publikacjach z zakresu heraldyki czeskiej.

Sekcja Historii Mazowsza, prowadzona do maja 1987 r. przez dr Małgorzatę Wilską, a następnie przez mgr Kazimierza Pacuskiego zgromadziła zainteresowanych dwukrotnie, poruszając tematy związane ze średniowiecznym Mazowszem, m.in. omówiono dzieje rodu Gozdawitów na Mazowszu.

Komisja Historii Kobiet — Uczestniczek Walk o Niepodległość skupia obecnie 54 członkinie, z tego 20 pracuje aktywnie. Komisja pracuje w zespołach: Kartoteki Osobowej, Relacji, Czasopism i Kalendarium, Bibliografii i Kwerendy, Fotograficznym i Samopomocy Koleżeńskiej. Komisje reprezentuje na zebraniach Zarządu p. Bożena Tazbir-Tomaszewska. W najbliższym czasie ma ukazać się „Słownik uczestniczek walki o niepodległość Polski 1939—1945. Poległe i zmarłe w czasie okupacji niemieckiej”. Jest to wielki sukces tej Komisji — tym bardziej, że już zredagowana książka dwukrotnie uległa w latach ubiegłych wypadkom losowym i zniszczeniu (ostatnio spłonęła w drukarni). Warto zaznaczyć, że honoraria autorskie zostały przeznaczone na mikrofilmowanie materiałów znajdujących się w Komisji Kobiet. Ponadto ostatnio podjęto inicjatywę opracowania sylwetek najwybitniejszych kobiet w formie książkowej.

Nową inicjatywą było zorganizowanie przez doc. dr Wiesława Majewskiego marszu szlakiem podchorążych od Łazienek do Arsenалу w dniu 29 listopada. Zainteresowanych było ponad sto osób, choć tych co wytrwali i doszli do Arsenалу nieco mniej.

Ponadto dnia 12 maja 1987 r. odbyło się walne zebranie sprawozdawczo-wyborcze Towarzystwa, na którym zgodnie z tradycją lat poprzednich po przedstawieniu spraw organizacyjnych a podczas obliczania głosów przez Komisję Skru-

tacyjną wygłoszony został wykład prof. Janiny Leskiewiczowej o badaniach nad dziejami ziemianstwa polskiego.

Dnia 22 czerwca 1987 r. została zorganizowana w Domu Sztuki na Ursynowie kolejna sesja varsavianistów, urządzana, jak co roku, przy współudziale Towarzystwa Przyjaciół Warszawy oraz Wydziału Kultury i Sztuki Urzędu miasta Warszawy. Spotkania te w ciągu ostatnich dziesięciu lat były poświęcone następującym tematom: 1978 — „Problemy stołeczności Warszawy w latach 1918—1939”; 1979 — „Prasa warszawska dawniej i dziś”; 1980 — „Warszawa Powstania Listopadowego w ideologii i kulturze XIX w.”; 1981 — „Środowisko naturalne Warszawy”; 1982 — „Zabytki Warszawy i ich ochrona”; 1983 — „Rodzina warszawska”; 1984 — „Place Warszawy”; 1985 — „Zieleń Warszawy”. Sesja varsavianistów w 1987 r. poświęcona była tematowi: „Od jurydyk do współczesnych dzielnic Warszawy”.

Owoce współpracy TMH z Wydziałem Kultury i Sztuki Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy jest „Biblioteka Wiedzy o Warszawie” wydawana przez PIW, a subsydiowana przez Wydział Kultury. W Komitecie Redakcyjnym tej serii pracują M. M. Drozdowski, H. Kiepuska, J. Kosim, M. Nietyksza, H. Szwanowska, R. Kołodziejczyk, I. Ihnatowicz. W ostatnim dziesięcioleciu ukazało się jedenaście cennych pozycji w tej serii: M. M. Drozdowski, „Stefan Starzyński” (1976); J. Górski, „Drugie narodziny miasta” (1976); S. K. Kuczyński, „Herb Warszawy” (1977); T. Strzembosz, „Akcje zbrojne podziemnej Warszawy 1939—1944”, (1978); L. Hass, „Sekta farmazonii warszawskiej” (1980); M. M. Drozdowski, „Stefan Starzyński, prezydent Warszawy”, II wydanie rozszerzone (1980); T. Prekerowa, „Konspiracyjna Rada Pomocy Żydom w Warszawie 1942—1945” (1982); T. Strzembosz, „Akcje podziemnej Warszawy”, wyd. II rozszerzone (1983); A. Żarnowska, „Robotnicy Warszawy na przełomie XIX i XX wieku” (1985) oraz A. Kowalczykowa, „Warszawa romantyczna” (1987).

Małgorzata Wilska